

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Навчально-науковий юридичний інститут

**Кафедра конституційного, міжнародного
та адміністративного права**

Любомир ЗІНИЧ

ПРАВО ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

**методичні вказівки для підготовки до практичних занять здобувачів
магістерського рівня освіти денної форми навчання**

м. Івано-Франківськ, 2023

Затверджено на засіданні кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права Навчально-наукового юридичного інституту
Протокол №1 від 28 серпня 2023 р.

Затверджено науково-методичною радою навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол ____ від «__» _____ 2023 р.)

Любомир ЗІНИЧ *Право збройних конфліктів: методичні вказівки для підготовки до семінарських (практичних) занять студентів магістратури заочної форми навчання.* Івано-Франківськ: Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2023. ____с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для підготовки до семінарських (практичних) занять студентів.

В посібнику викладені: завдання до семінарських і практичних занять, які включають короткі методичні рекомендації, що полегшать підготовку до занять, переліки питань, які виносяться на обговорення на занятті, практичні завдання для перевірки знань. До кожної теми поданий перелік літератури, а також розширений перелік нормативно-правових актів, які регулюють відповідний вид відносин станом на 31.08.2023 р.

Посібник призначений для студентів, аспірантів, викладачів.

© Зінич Л.В., 2023

© ПНУ ім. В. Стефаника, 2023 р.

ВСТУП

Сучасний розвиток міжнародних відносин характеризується новими підходами до вирішення глобальних проблем у світі, а міжнародне співтовариство стає більш консолідованим у розв'язанні проблем і визначенні співпраці держав. Вивчення міжнародного гуманітарного права як особливої правової системи для юристів має важливе значення, оскільки закладає підвалини розуміння історії та передумов виникнення збройних конфліктів як міжнародного, так і не міжнародного значення, правового статусу учасників бойових дій (комбатантів, не комбатантів, цивільного населення, найманців, шпигунів, військовополонених), їх захисту та притягнення до відповідальності.

Також вивчення права збройних конфліктів дозволяє проаналізувати через вивчення найбільш вагомих для міжнародного правопорядку збройних конфліктів, які своїм наслідком мали територіальні зміни в світі, потягнули за собою створення нових підгалузей міжнародного права, використовувати мирні засоби розв'язання спорів, різноманітні форми співробітництва держав у притягненні винних осіб до відповідальності за участь у збройних конфліктах тощо.

Метою дисципліни «Право збройних конфліктів» є надання студентам комплексне уявлення про становлення, розвиток і функціонування міжнародного гуманітарного права, ознайомлення з основними положеннями міжнародно-правових договорів, звичаїв та рішень міжнародних судових установ у цій сфері регулювання, засадами міжнародної кримінальної відповідальності, основами імплементації норм міжнародного гуманітарного права.

Завдання навчальної дисципліни «Право збройних конфліктів» полягає в системному і комплексному підході до вивчення суті і змісту міжнародно-правових явищ що стосуються дотримання норм. Які регулюють правила ведення воєнних дій.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Права збройних конфліктів» є:

- опанування студентами теоретичною і нормативною базою міжнародного гуманітарного права;
- вміння застосовувати на практиці теоретичні знання з міжнародно-правових питань, що постають у сфері захисту жертв війни;
- засвоєння студентами концептуальних основ походження та сутності міжнародного гуманітарного права;
- вивчення системи джерел права збройних конфліктів;

- дослідження особливостей та специфіки сучасних міжнародних та не міжнародних збройних конфліктів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- особливості предмета сучасного права збройних конфліктів;
- місце міжнародно-правових норм у системі нормативного регулювання;

- особливості системи та джерела сучасного міжнародного гуманітарного права;

- положення найважливіших правових документів у сфері правового регулювання збройних конфліктів («Право Женеви» та «Право Гааги»);

- положення норм міжнародного кримінального права, що стосуються відповідальності за вчинення воєнних злочинів;

- передісторію, причини та наслідки най глобальніших міжнародних та не міжнародних збройних конфліктів.

- рішення міжнародних трибуналів про притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні норм міжнародного, міжнародного гуманітарного та кримінального права.

вміти:

- користуватися міжнародно-правовими актами, спрямованими, зокрема на боротьбу зі злочинністю у міжнародному праві, на захист прав людини під час збройних конфліктів тощо;

- грамотно висловлювати і обґрунтовувати свою точку зору із проблематики міжнародного гуманітарного права, надавати правову кваліфікацію збройним конфліктам;

- визначати порушення норм міжнародного гуманітарного права в тій чи іншій конкретній практичній ситуації;

- вільно оперувати юридичними поняттями і категоріями;

- бути здатним для самостійного опанування проблематики дисципліни.

Однією з найважливіших форм навчального процесу є семінарські заняття, які дають можливість студентами – магістрантами спеціальності «Право» значно розширити і поглибити опанування курсу шляхом вивчення додаткової літератури і законодавчих та інших нормативно-правових актів.

Отже, семінарські заняття проводяться з метою сприяння ефективному засвоєнню студентами навчальної дисципліни «Право збройних конфліктів», виробі у студентів вміння користуватися спеціальною юридичною літературою, законами та іншими нормативно-правовими актами, виробленню навичок

аналітичного підходу до прийняття рішень з конкретних правових ситуацій, здійснення контролю за рівнем знань студентів.

На семінарські заняття виносяться основні питання програмних тем навчального навчальної дисципліни. В ході підготовки до семінару студент повинен ознайомитися з планом семінарського заняття, прочитати конспект лекцій з теми семінару і відповідні розділи підручника, ознайомитися з рекомендованою літературою, опрацювати відповідний нормативно-правовий матеріал, який бажано законспектувати. Якщо планом семінарського заняття передбачено виконання практичного завдання, його обов'язково потрібно виконати письмово в зошиті з посиланням на конкретні статті відповідних законодавчих актів України. Питання навчальної дисципліни «Право збройних конфліктів», які не виносяться на семінарські заняття, вивчаються студентами самостійно.

При підготовці до виступу на семінарі, студентам рекомендується скласти докладний план або тези виступу, якими можна користуватись під час виступу. Під час виступу дуже важливо вміти посилатися на відповідні статті Конституції України, закони, спиратись на теоретичні положення з теорії і практики організації і функціонування Міністерства оборони України, на існуючу практику організаційного, правового, фінансового і матеріального забезпечення необхідного для виконання повноважень Міністерства оборони України, аналіз фактів, що характеризують конституційно-правові відносини в його системі в цілому, а також в конкретних регіонах, областях, районах, містах, селах, робити узагальнення, висновки, вміти критично відноситись до положень, які даються в спеціальній літературі.

Обговорення питань на семінарському занятті ведеться у формі вільної дискусії, тому кожен студент повинен уважно слухати доповіді і виступи всіх учасників семінару і має право виступити з доповненням, або виправленням відповідей попередніх виступаючих.

СЕМІНАРСЬКІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ.

ТЕМА 1 ЕВОЛЮЦІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Перед студентом стоїть завдання детально опрацювати положення чотирьох Женевських конвенцій та двох Додаткових протоколів до них щодо регулювання ознак та особливостей міжнародного та не міжнародного збройних конфліктів.

Незважаючи на те, що нормативно немає закріплення поняття та ознак «інтернаціоналізованого» збройного конфлікту, студенти повинні розуміти його відмежування від існуючих інших двох. Окрім того, готуючись до даної теми, студенти повинні володіти інформацією про збройні конфлікти, які мали місце після II Світової війни та вміти їх класифікувати.

Ключові терміни та поняття: *міжнародне право, міжнародне гуманітарне право, предмет міжнародного гуманітарного права, право війни, Женевські конвенції, Гаазькі конвенції, міжнародний збройний конфлікт, не міжнародний збройний конфлікт, принцип пропорційності, принцип гуманності, принцип відмінності, принцип заборони заподіяння зайвих страждань, Гаазькі конференції миру.*

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1 (2 ГОД).

Питання для обговорення:

Форма контролю – семінар

Контрольні питання:

1. Поясніть співвідношення понять: законність; правопорядок; гарантії законності.

2. Поясніть право направляти письмові звернення або особисто звертатися до посадових осіб, органів військового управління та інших державних органів.

3. Назвіть суб'єктів та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією у Збройних Силах?

Практичне завдання:

1. Заповніть таблицю «Класифікація юридичних гарантій законності у Збройних Силах України»:

Критерії класифікації юридичних гарантій законності	Види юридичних гарантій
За безпосередніми цілями	
За суб'єктами застосування юридичних гарантій	
За видами юридичної діяльності	
За статусом у правовій системі	

Література та нормативно-правові акти (до теми №2):
2-3,5, 9, 11-16.

ТЕМА 3. ВІЙСЬКОВИЙ ОBOB'ЯЗОК В УКРАЇНІ. КОМПЛЕКТУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2 (2 ГОД).

Питання для обговорення:

Форма контролю – семінар

Контрольні питання:

1. Що включає військовий обов'язок?
2. Хто такі допризовники?
3. На які категорії поділяються громадяни України щодо військового обов'язку?
4. Поясніть поняття військової служби.

Практичне завдання:

1. Розв'яжіть задачу:

Сергій Ковальчук є громадянином України та досяг віку 18 років. Він недавно закінчив школу та отримав повістку на призов до Збройних Сил України. Сергій єдиний син у родині, його батько помер під час аварії, тож він має забезпечувати матір та молодшу сестру фінансово.

Сергій хоче дізнатися свої права та можливості в контексті призову до військової служби, оскільки він боїться, що його від'їзд може негативно вплинути на добробут його родини. Він також хоче зрозуміти, чи існують законні способи відкладення служби або альтернативи військовій службі.

Література та нормативно-правові акти (до теми №3):
2-3, 9, 11-20.

ТЕМА 4. ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА В УКРАЇНІ І ПОРЯДОК ЇЇ ПРОХОДЖЕННЯ

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3 (2 ГОД).

Питання для обговорення:

Форма контролю – семінар

Контрольні питання:

1. Назвіть особливості військової служби.
2. Назвіть категорії військовослужбовців та встановлені для них законом військові звання.
3. Яким документом визначається закінчення військової служби?
4. Які військовослужбовці вважаються такими, що виконують обов'язки військової служби?
5. Опираючись на чинне законодавство назвіть строки військової строкової служби.
6. Назвіть строки проходження військової служби солдатами, сержантами і старшинами за контрактом.
7. Назвіть строки проходження військової служби офіцерським складом.
8. Термін перебування військовослужбовців у запасі.

Практичне завдання:

1. Розв'яжіть задачу:

Максим Кравчук - молодий чоловік, який нещодавно закінчив вищий навчальний заклад. Він був здоровим і активним студентом, але отримав відомості, що його відправляють на військову службу в Збройних Силах України. Максим занепокоєний, оскільки він має намір продовжувати кар'єру у науковій сфері, і військова служба може перешкодити його планам.

Максим хоче з'ясувати свої права та обов'язки в контексті військової служби в Україні, можливість відкладення чи звільнення від служби, а також процедуру проходження служби у випадку наміру зосередитися на науковій кар'єрі.

Питання:

1. Які права та обов'язки має Максим Кравчук в контексті призову на військову службу в Збройних Силах України?

2. Чи існує можливість для Максима відкласти військову службу або звільнитися від неї з урахуванням його кар'єрних планів? Які юридичні підстави для цього існують?

3. Яким чином проходить військова служба в Україні? З якими етапами та строками служби потрібно ознайомити Максима?

4. Які можливі наслідки для Максима Кравчука, якщо він відмовиться від військової служби без законних підстав?

Література та нормативно-правові акти (до теми №4):

2-3,5, 9, 11-16.

Література:

1. Братовський В.М. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: монографія. Львів: Галицька видавнича спілка, 2020. - 204 с. URL: <http://surl.li/kophg>

2. Мосейко А.Г., Негодченко В.О. Актуальні проблеми публічного адміністрування вітчизняною сферою національної безпеки: Монографія. - Дніпро: Дніпровський гуманітарний університет, 2021. 194 с. URL: <http://surl.li/kopmc>

3. Журавльов М.В., Мулява В.Д. Організація військово-соціальної роботи у Збройних Силах України: основні проблеми становлення та удосконалення в сучасних умовах. Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Історія», вип. 1 (44), 2021. С.72-79. URL: <http://visnyk-ist.uzhnu.edu.ua/article/view/232455/234049>

4. Матющенко С.С. Об'єкт і предмет підготовки кадрів для Збройних Сил України. Юридична наука №1 (103) / 2020. Том 2. С.106-112 URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/618/588>

5. Воловик В.О. Проблемні питання співвідношення між підготовкою до військової служби та підготовкою до національного спротиву. Електронне наукове видання «Аналітично - порівняльне правознавство». 2022 (2). С.129-131 URL: <http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/07/26.pdf>

6. Зінич Л.В. Інформаційна безпека Естонії: досвід для України. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Випуск 50. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2019, С.26-38.

7. Зінич Любомир Васильович Правові засади взаємодії громадянського суспільства та держави у забезпеченні інформаційної безпеки. *Інформаційна безпека в сучасному світі та її вплив на конституційний лад в Україні: теорія і практика: матеріали всеукраїнської конференції* (м. Івано-Франківськ, 20 червня 2019 року). Упорядник В.І. Розвадовський. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. С.32-36.

8. Зінич Любомир Васильович Правові способи забезпечення прав людини у сучасних умовах: загальний огляд. *Актуальні проблеми правового забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні: теорія та практика: матеріали круглого столу* (м. Івано-Франківськ 26 червня 2018 року) упорядник В.І. Розвадовський / Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2018. С.32-35.

Нормативно-правові акти:

9. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

10. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25 березня 1992 року №2232-ХІІ ;

11. Закон України «Про оборону» від 06.12.1991 № 1932-ХІІ;

12. Закон України «Про Збройні Сили України» від 06.12.1991 № 1934- ХІІ (в редакції Закону № 2019-ІІІ від 05.10.2000);

13. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 № 3543-ХІІ (в редакції Закону № 2435-ІV від 02.03.2005);

14. Закон України «Про альтернативну (невійськову) службу» від 12 грудня 1991 року №1975-ХІІ.

15. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2013 року «Про Державну комплексну програму реформування і розвитку Збройних Сил України на період до 2017 року»: Указ Президента України від 02.09.2013 р. № 479/2013

16. Про затвердження Положення про підготовку і проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом: постанова Кабінету Міністрів України від 21.03.2002 р. № 352 // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 13. – Ст. 656.

17. [Про Положення про проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без \[...\]](#)
Президент України; Указ, Положення, Форма типового документа від 10.06.2016 р. № 248/2016.

18. Про затвердження нормативно-правових актів щодо застосування Закону України «Про альтернативну (невійськову) службу» Кабінет Міністрів України; Постанова від 10.11.1999 р. № 2066.

Інформаційні ресурси:

19. Верховна Рада України <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>

20. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/control/>

21. Президент України <http://www.president.gov.ua/>

22. Міністерство оборони України <http://www.mil.gov.ua/>

23. Рада національної безпеки і оборони України
<http://www.rnbo.gov.ua/>

24. Івано-Франківська обласна державна адміністрація
<http://www.if.gov.ua/>